

PROSTOR

17 [2009]

1 [37]

ZNANSTVENI ČASOPIS ZA ARHITEKTURU I URBANIZAM
A SCHOLARLY JOURNAL OF ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING

POSEBNI OTISAK / SEPARAT | OFFPRINT

ZNANSTVENI PRILOZI | SCIENTIFIC PAPERS

112-127 NATAŠA JAKŠIĆ
TAMARA MARIĆ

PROJEKTI I REALIZACIJE ARHITEKTA
JURJA DENZLERA NA ZGRADI REKTORATA
SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

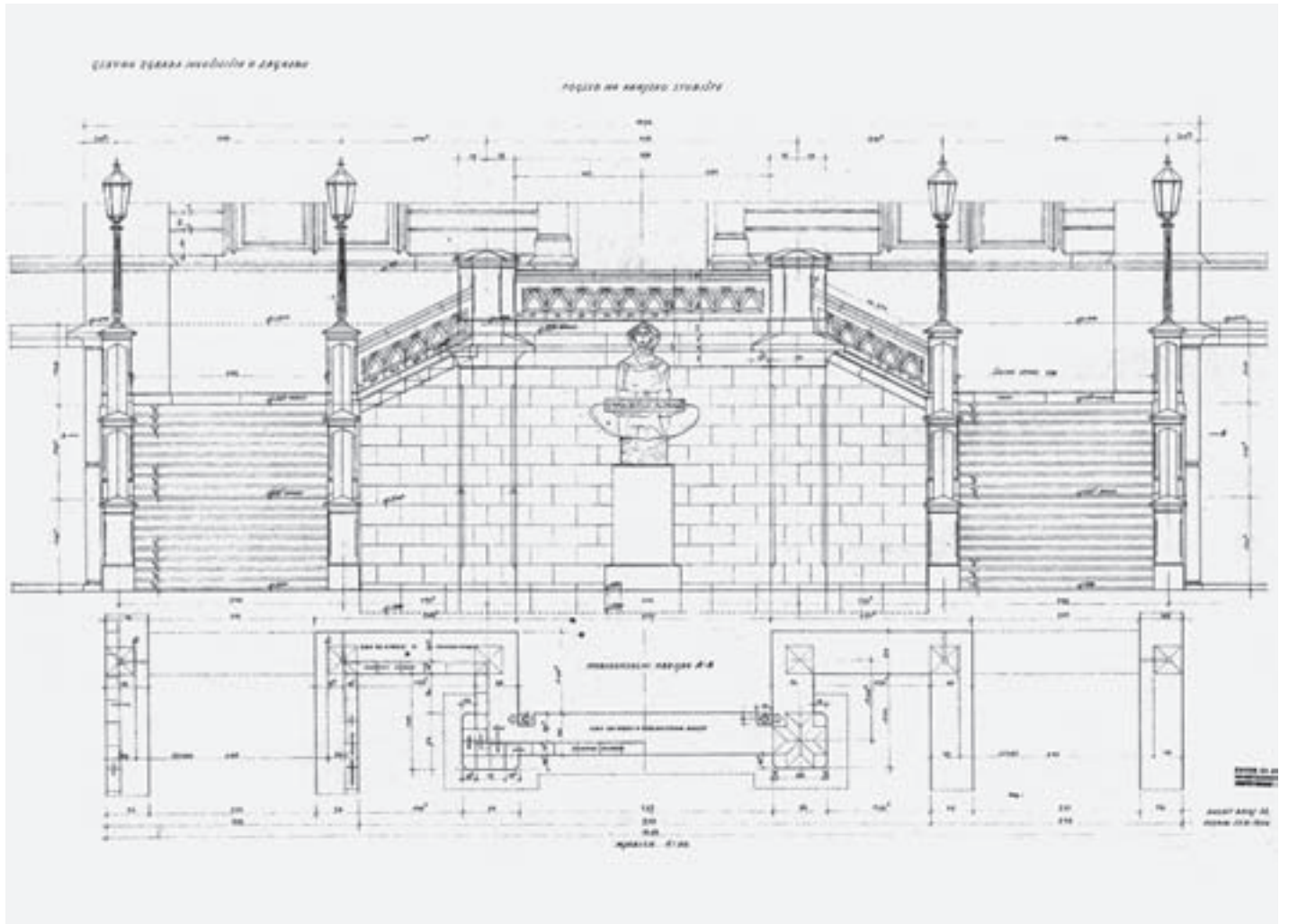
Izvorni znanstveni članak
UDK 727.3(497.5 ZAGREB) DENZLER, J."19"

UNIVERSITY OF ZAGREB ADMINISTRATION
BUILDING – DESIGNS AND REALISATIONS BY
ARCHITECT JURAJ DENZLER

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER
UDC 727.3(497.5 ZAGREB) DENZLER, J."19"

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU, ARHITEKTONSKI FAKULTET
UNIVERSITY OF ZAGREB, FACULTY OF ARCHITECTURE

ISSN 1330-0652
CODEN PORREV
UDK | UDC 71/72
17 [2009] 1 [37]
1-210
1-6 [2009]

Sl. 1. POGLED NA VANJSKO STUBIŠTE, PROJEKT OBNOVE STUBIŠTA, 1968.
FIG. 1 VIEW OF THE EXTERIOR STAIRCASE, STAIRCASE RESTORATION DESIGN, 1968

NATAŠA JAKŠIĆ, TAMARA MARIĆ

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
ARHITEKTONSKI FAKULTET
HR – 10000 ZAGREB, KAČIČEVA 26

IZVORNI ZNANSTVENI ČLANAK

UDK 727.3(497.5 ZAGREB) DENZLER, J."19"

TEHNIČKE ZNANOSTI / ARHITEKTURA I URBANIZAM

2.01.04 – POVIJEST I TEORIJA ARHITEKTURE

I ZAŠTITA GRADITELJSKOG NASLIJEĐA

ČLANAK PRIMLJEN / PRIHVACEN: 4. 3. 2009. / 8. 6. 2009.

UNIVERSITY OF ZAGREB
FACULTY OF ARCHITECTURE
HR – 10000 ZAGREB, KAČIČEVA 26

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

UDC 727.3(497.5 ZAGREB) DENZLER, J."19"

TECHNICAL SCIENCES / ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING

2.01.04 – HISTORY AND THEORY OF ARCHITECTURE

AND PRESERVATION OF THE BUILT HERITAGE

ARTICLE RECEIVED / ACCEPTED: 4. 3. 2009. / 8. 6. 2009.

PROJEKTI I REALIZACIJE ARHITEKTA JURJA DENZLERA NA ZGRADI REKTORATA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

UNIVERSITY OF ZAGREB ADMINISTRATION BUILDING – DESIGNS AND REALISATIONS BY ARCHITECT JURAJ DENZLER

AULA
DENZLER, JURAJ
REKTORAT SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
VANJSKO STUBIŠTE
VESTIBUL

ASSEMBLY HALL
DENZLER, JURAJ
UNIVERSITY OF ZAGREB ADMINISTRATION BUILDING
EXTERIOR STAIRCASE
VESTIBULE

Arhitekt Denzler izradio je tijekom sedamdesetih i sedamdesetih godina 20. stoljeća niz projekata za zgradu Rektorata Sveučilišta u Zagrebu. U njima je uvijek vodio suptilan dijalog s postojećim elementima građevine, poštujući njezinu tradiciju, ali kreativno i kritički ih doradujući. Posebno se ističu oblikovanje prozorskih otvora u prizemlju zgrade, unutrašnje uređenje aule i vestibula te obnova vanjskog stubišta s uređenjem vanjskog predvrta.

In the sixties and seventies architect Denzler made several designs for the University of Zagreb Administration Building. They show his subtle dialogue with the existing elements and tradition of the building, but also his critically minded and creative contribution to its architecture. Especially prominent are the designs for the ground-floor window openings, assembly hall and vestibule, restoration of the exterior staircase and the landscaping of the front garden.

UVOD

INTRODUCTION

U lazni rizalit zgrade Rektorata Sveučilišta u Zagrebu s Mestrovicевim kipom „Povijest Hrvata” svakako je jedna od nezaboravnih slika grada Zagreba (Sl. 1.). Konačan biljeg zgradi, njezinu današnjem izgledu i dijelu interijera dao je arhitekt Juraj Denzler. Šezdesetih i sedamdesetih godina izradio je niz projekata za zgradu Rektorata. Danas, kada je zgrada u nekim svojim elementima dotrajala te kada se javljaju potrebe za novim i suvremenijim rješenjima za optimalan rad Rektorata i Pravnog fakulteta, nužno je valorizirati vrijednost njezine arhitekture. U ovom slučaju potreba je naglašena i činjenicom da je arhitekt Denzler autor antologijskih djela hrvatske arhitekture: kapele na Sljemenu i upravne zgrade Gradskih poduzeca u Gundulićevoj ulici u Zagrebu. Vremenski odmak od četrdesetak godina upravo pruža mogućnost objektivnog preispitivanja vrijednosti Denzlerovih projekata za zgradu Rektorata.

POLAZIŠTA

HYPOTHESES

Denzlerov projekt obnove južnog pročelja i vanjskoga ulaznog stubišta u zgradu Rektorata navodi se 1967. godine na popisu referentnih radova na izložbi njegovih projekata i realizacija.¹ Poslije Vladimir Bedenko,² Zdenko Kolacio,³ Tomislav Premerl⁴ i Snješka Knežević⁵ spominju navedeni projekt kao bitnu realizaciju u Denzlerovu opusu. Arhitektica

Sena Sekulić-Gvozdanić osvrnula se u nekoliko navrata na Denzlerove radove na zgradi Rektorata, ali isključivo s opisom projekta vanjskoga ulaznog stubišta na kojem je bila suradnica.⁶ Iako je taj projekt svojom kvalitetom uvršten u skupinu ključnih arhitektonskih ostvarenja u Hrvatskoj u razdoblju 1945.-1985. godine,⁷ čitav niz Denzlerovih arhitektonskih detalja, uređenja interijera zgrade nije obrađen.

Radove na uređenju zgrade Sveučilišta, neposredno prije Denzlera, vodio je arhitekt Alfred Albini. Zanimljivo je da se Albini nadovezao na Denzlerove stavove iz travnja 1955. godine. Denzler je tada zaključio da zgrada ima malu korisnu površinu te da se ne može „dobro i racionalno” iskoristiti.⁸ Kao moguća rješenja predložio je: preseljenje u drugu zgradu; izgradnju nove na istom ili drugom mjestu, ili pak „temeljitu adaptaciju vanjskog i unutrašnjeg uređenja” postojeće zgrade s nadogradnjom trećega kata. Smatrao je da je tijekom pripreme tih projekata potrebno pristupiti uređenju i opremi odjela Rektorata i glavnoga vanjskog prilaza.⁹

Albini je 1955. godine sklopio ugovor sa Sveučilištem za „izradu arhitektonskog elaborata i s tim u vezanim radovima za uređenje prostorija i glavnog vestibula Rektorata”.¹⁰ U kolovozu je izradio projekt adaptacije sanitarnih prostorija u dogradnji glavnog stubišta. U projektu je iskoristio postojeću visinu etaža dijeleći prostor sanitarija u prizemlju i katu na dvije razine, povezujući ih bočnim jednokrakim stubištem postavljenim uz zid glavnog stubišta. Za projekt je ishodena građevna dozvola,¹¹ ali on nije realiziran. Albini je tijekom iduće, 1956. godine izradio projekte adaptacije prostorija Rektorata u zapadnom dijelu prizemlja zgrade i vestibula. Zamijenio je položaj prostorija Senata i rektora, tako da se soba rektora nalazi uz južno pročelje. Prilikom adaptacije rektorove sobe produljio je prozore na južnom pročelju ostaklivši im postojeći parapet, uskladivši tako njihovu visinu s prozorima na zapadnom pročelju. Za navedenu prostoriju izradio je i namještaj koji je i danas sačuvan. Iste je godine projektirao i željezna vrata s preklapajućim lukovi-

1 *** 1967: 4, 20

2 BEDENKO, 1971: 10

3 KOLACIO, 1977

4 PREMIERL, 1977: 82

5 KNEŽEVIĆ, 1996: 618-619

6 SEKULIĆ-GVOZDANOVIĆ, 1978: 12-16

7 ŠEĀVIC, 1986: 234

8 DENZLER, 1955: 2 [AS]

9 DENZLER, 1955: 3-5 [AS]

10 *** 1955: 1-2 [AS]

11 GPZ-GO, sign. 3060, grad. dozvola br. 19867-II-1955 [DAZG]

ma na ulazu u zapadni dio glavnog hodnika u prizemlju.¹² Godine 1957. Albini je izradio studijske skice u kojima je predložio širenje zgrade dogradnjom u sjevernom dvorištu i nadogradnjom trećega kata. Zbog dogradnje predvidio je rušenje postojećega glavnoga unutrašnjeg stubišta. Novi korpus sadržavao bi reprezentativni ulazni hal u visokom prizemlju, aulu na prvom katu, čitaonicu za studente na drugom katu, a na trećem veliku predavaonicu za 450 slušaca. Nova bi građevina s postojećom zgradom oblikovala dva manja atrija, istočni i zapadni. Prostor unutar postojeće zgrade preraspodijelio bi na kabine profesora, asistenata, fakultetsku vijećnicu, Rektorat, Senat Sveučilišta te manje predavaonice. Glavne komunikacije postavio je duž sjevernog pročelja dogradnje, na sjevernoj granici parcele. U suterenu je oblikovao prolaz, rampu, iz Frankopanske ulice, tako da bi dio dogradnje u razini dvorišta stajao na stupovima i ne bi smetao servisnim komunikacijama. Treći kat postavio je u razini tavana, čuvajući izgled južnog pročelja.¹³

Godine 1958. Sveučilište je zatražilo širenje na sjever u skladu s Regulacionom osnovom iz 1953. godine.¹⁴ Iste je godine raspisan natječaj za Sveučilišni blok i njegov širi potez do Ilice. Arhitektonska su promišljanja o zgradi varirala – od potpunog rušenja stare zgrade i gradnje nove u prijedlogu arhitekta Ivana Vitica, podizanja zgrade na stupove arhitekta Bozidara Rašice do očuvanja zgrade u prijedlogu arhitekta Vladimira Turine, koji je smatrao da je očuvanje zgrade potrebno jer je takvih zgrada malo.¹⁵

Arhitekt Juraj Denzler ostvario je u navedenom razdoblju od 1955. do 1961. godine razne projekte obnove, dogradnja i adaptacija postojećih građevina te vrijedne graditeljske baštine. Od 1954. godine glavni je voditelj projekta obnove Staroga grada Siska sa suradnikom Senom Sekulić-Gvozdanović. Godinu dana prije preuzimanja radova na zgradi Sveučilišta, 1960. godine, izradio je projekt nadogradnje IV. kata na profesorskom traktu za Arhitektonsko-građevinsko-geodetski fakultet u Kačićevoj ulici u Zagrebu.¹⁶

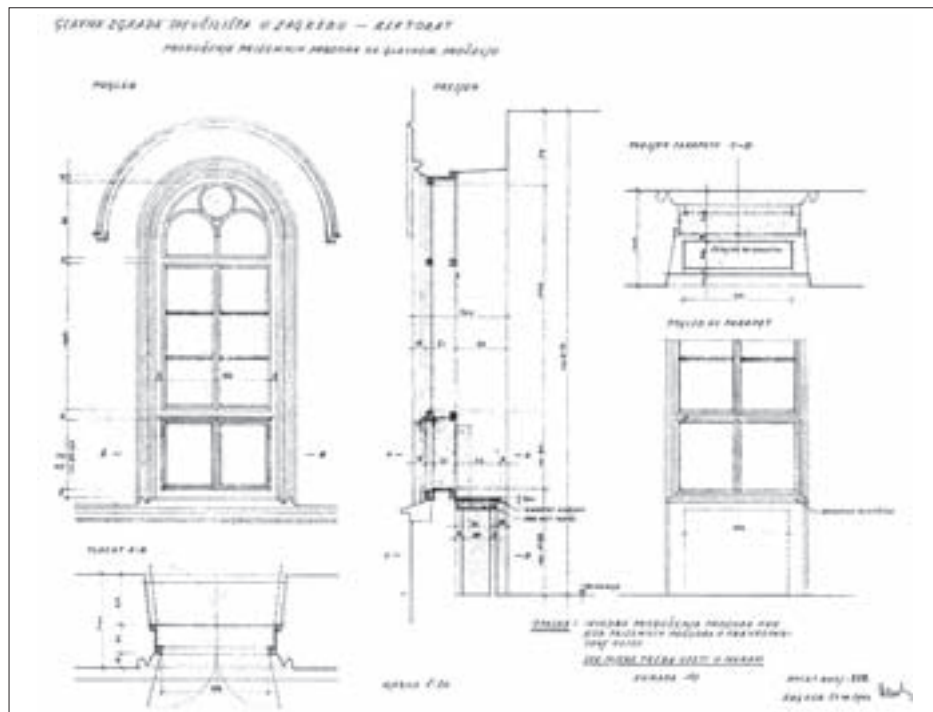
¹² Mapa 56 [AS]. Od ostalih projekata Albini u Arhivu Sveučilišta sačuvani su projekt aule, projekti prozora u hodniku i prozora na podestu između prizemlja i prvoga kata glavnog stubišta, te projekt portirnice. U reorganizaciji aule drveni je podij premjestio s istočnog dijela prostorije u zapadni te oblikovao nova ulazna jednokrila vrata na zapadnom zidu, uz južno pročelje. Portirnicu je smjestio u prostor ispod zapadnog kraka glavnog stubišta i drvenom stijenom odijelio od nje ostatak prostora na novim suterenskim stubama.

¹³ AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa_{ALBINI} [AF]

¹⁴ Rektor, 1958: 1-2 [AS]

¹⁵ KNEŽEVIC, 1996: 291-292

¹⁶ JAKŠIĆ, 2007: 113-115

CILJEVI I METODE

OBJECTIVES AND METHODS

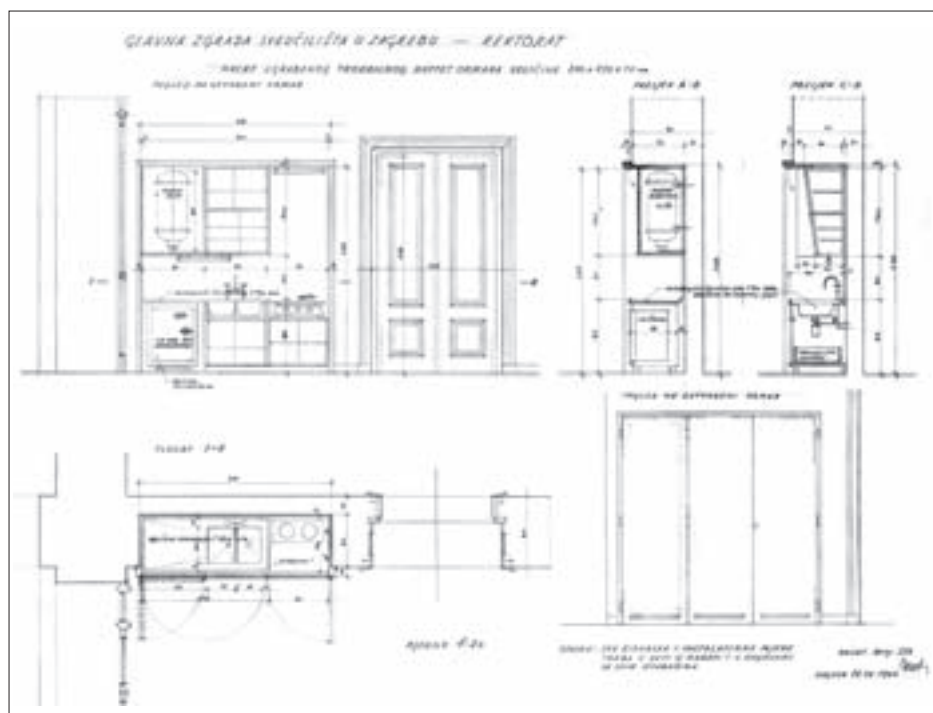
Ciljevi su ovoga rada utvrditi i kronološki prikazati Denzlerove projekte i realizacije te valorizirati do danas očuvane (istaknute) njegove

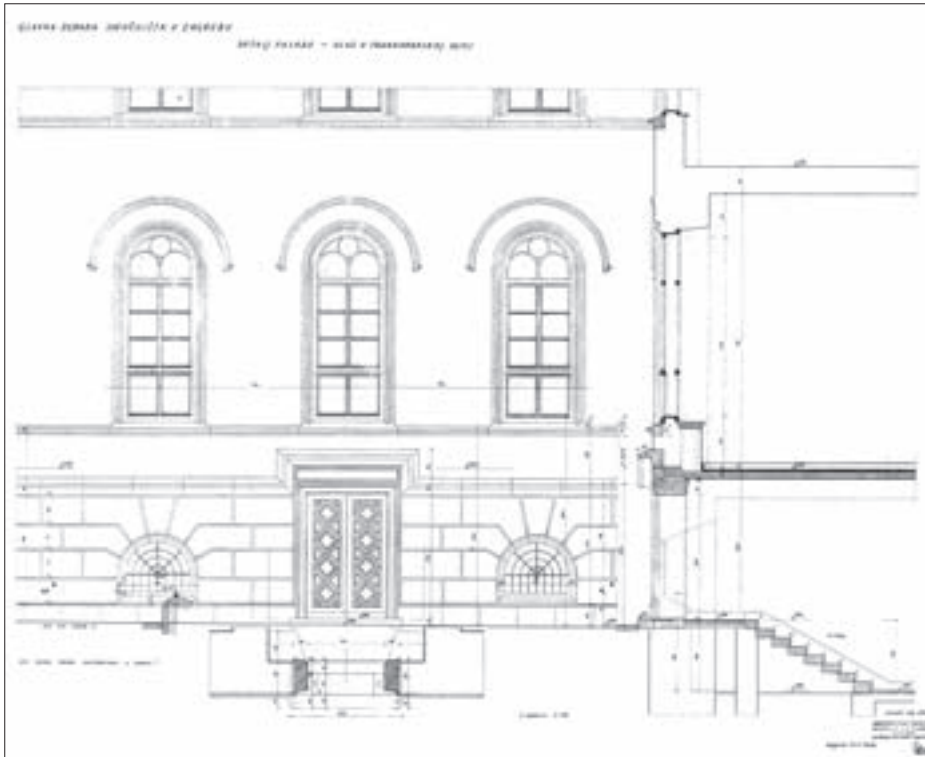
SL. 2. PRODULJENJE PRIZEMNIH PROZORA NA JUŽNOM PROČELJU ZGRADE, NACRT, 1962.

FIG. 2 EXTENSION OF THE GROUND-FLOOR WINDOWS ON THE SOUTH FACADE, PLAN 1962

SL. 3. UGRAĐENI TROKRILNI BUFFET OBMAR, VELIČINE 210×235×70 CM, NACRT, 1962.

FIG. 3 BUILT-IN LIQUOR CABINET WITH THREE DOORS, 210×235×70 CM, DESIGN, 1962

SL. 4. NACRT ULAZA NA ZAPADNOM PROČELJU, 1963.
FIG. 4 PLAN OF THE WEST FACADE ENTRANCE, 1963

ve realizacije. Prilikom opisa realizacija ispitat će se njihovi osnovni atributi. Valorizacijom će se ocijeniti njihovi mogući doprinosi kvaliteti zgrade. Svrha rada je prikaz doprinosa arhitekta Denzlera u oblikovanju unutrašnjosti i vanjskom izgledu zgrade. Rezultati ovog istraživanja dobiveni su obradom arhivske građe i analizom postojećeg stanja građevine. Više od 300 nacrti iz toga razdoblja sačuvano je na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu, u ostavštini arhitekta Denzlera, dok su brojni sačuvani dokumenti (ugovori, troškovnici, tehnički opisi) s početka šezdesetih i iz 1968. godine sačuvani u Arhivu Sveučilišta. Dvije crno-bijele fotografije glavnoga ulaznog stubišta sačuvane su u arhivu HAZU, Kabinetu za arhitekturu i urbanizam. U Državnom arhivu u Zagrebu sačuvan je tek jedan dokument iz 1962. godine.

REZULTATI

RESULTS

U svibnju 1961. godine Filozofski fakultet iselio se iz zgrade. Tada je Denzler preuzeo izradu projekata i provođenje radova na obnovi zgrade, kalkulaciju te istraživanja.¹⁷ Adaptacija je planirana u dvije etape.¹⁸ U prvoj etapi obavila bi se adaptacija prvog i drugog kata za potrebe Pravnog fakulteta i temeljit popravak krovšta. U drugoj etapi predviđeno je preuređenje prostora u prizemlju i suterenu za potrebe Rektorata. Također se planiralo

urediti unutrašnje dvorište i dvorišna pročelja. Denzler je oblikovao prostor za automatsku telefonsku centralu i garderobu.¹⁹ Prostorija centrale i danas se nalazi u prizemlju istočnog krila zgrade, u sjeveroistočnom dijelu. Prostorija za garderobu planirana je adaptacijom prostora u prizemlju ispod stubišnih krakova i podesta glavnoga unutrašnjeg stubišta. Denzler je razradio projekt do detalja zidnih vješalica. Izradio je čak slova za natpise iznad ulaza u predavaonice, oglasne ormariće u hodniku i pult biblioteke na prvom katu, koji su ostali sačuvani do danas, te dvokrilna vrata predavaonica sa zvučnom izolacijom.²⁰

Opseg projektnog zadatka 1962. godine bio je znatno veći. Započelo se s adaptacijom istočnog dijela prizemlja.²¹ Pored većih građevinskih radova ističe se produljenje dvostrukih dvokrilnih prozora na južnom pročelju u prizemlju. Denzler je snizio postojeći parapet i ostaklio ga na isti način kao što su ostakljeni prozori u Frankopanskoj ulici (Sl. 2.).²² Za ovu intervenciju dobivena je građevna dozvola, izuzev prozora na centralnom rizalitu.²³ Denzler je ponovio Albinijev projekt željeznih vrata zapadnog hodnika prizemlja u oblikovanju ulaza u istočni dio hodnika.²⁴ Odijelo je funkcionalne cjeline upotrebom drvenih ostakljenih stijena s polukružnim nadsvjetlom i dvokrilnim vratima u hodniku.²⁵ U prizemlju, prozoru istočnoga bočnog hodnika povećane su dimenzije. Prozor je ostakljen katedralnim staklom u olovu koje je zaklonilo pogled u dvorište susjednog samostana.²⁶ Denzler je izradio projekt sanitarnog dijela u prizemlju, gdje je prostor odijelilo od sanitarija ostakljenom stijenom s mimokretnim vratima.²⁷ Također je projektirao ugrađene ormare.²⁸ Dvokrilni ormari podijeljeni su na dio za garderobu i dio s umivaonikom i zrcalom te dodatnim policama. Trokrilni ormar je mala ugrađena kuhinja s hladionikom, sudoperom i štednjakom (Sl. 3.). Radovi na obnovi zgrade obuhvaćali su i suterenske prostorije.²⁹ U rujnu iste godine započelo je uređivanje sje-

17 U arhivskog gradi nisu sačuvani dokumenti koji govore pod kojim uvjetima i kada je Denzler sklopio ugovor sa Sveučilištem.

18 *** 1961: 1 [AS]

19 AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₁ [AF]

20 AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₁ [AF]

21 DENZLER, 1962: 1-3 [AS]. Prostorije su bile u dotrajalom stanju i nisu odgovarale potrebama Rektorata. U opisu postojećeg stanja istočnog dijela prizemlja, u srpnju 1962. godine navedeni su drveni podovi iz 1882. godine, dotrajale instalacije postavljene izvan zidova i dotrajala stolarija raznog formata i oblika.

22 AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₂ [AF]

23 DAZG, GPZ-GO, sign. 3060, Rješenje br. 05-16469-1962, Zagreb, 22.8.1962. Prozori na bočnim pročeljima produljeni su „prije oslobođenja“.

24 AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₂ [AF]

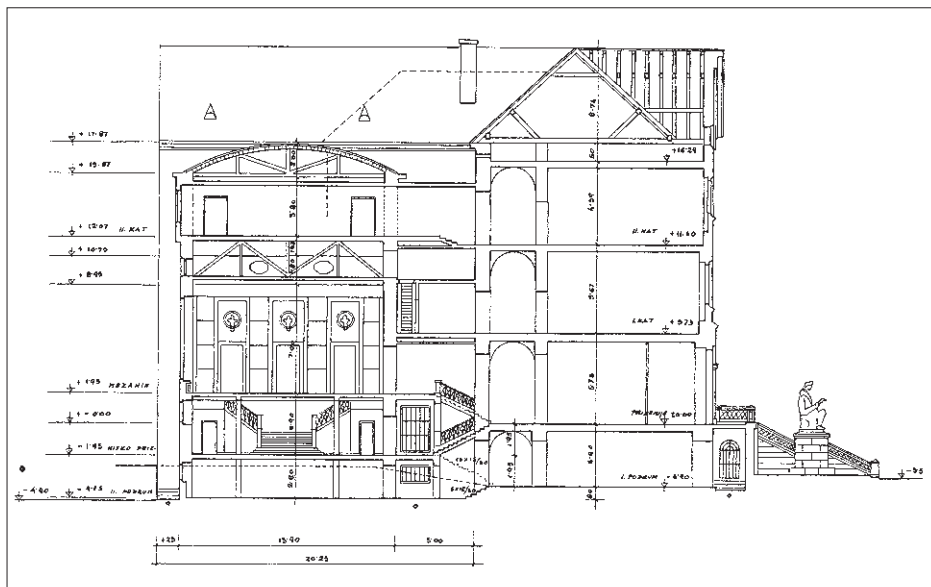
25 AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₂ [AF]

26 TOMASIĆ, 1962: 1 [AS]

vernog pročelja zgrade.³⁰ U sklopu tih radova popravljani su kordonski vijenci i kameni sokli te su ugrađene nove prozorske kamene klupčice i željezne prozorske rešetke. Izrađena su nova drvena vrata za izlaz iz dvorišta.³¹

Radovi na obnovi zgrade, započeti u prethodnoj 1963. godini, nastavljeni su.³² Tijekom radova Denzler je izradio projekt za ulazni portal u Frankopanskoj ulici, koji bi omogućio brzi pristup zgradi iz smjera te ulice (Sl. 4.).³³ Pravokutni portal postavljen je u središnjoj, četvrtoj prozorskoj osi zapadnog krila zgrade. Svojom visinom nadvisio bi vijenac rustike suterena, ali ne bi prekinuo kordonski vijenac prizemlja. Vijenac bi u kontinuitetu pratio nadvoj vrata i time bi jače naglasio ulaz. Denzler je također započeo idejnu obnovu vanjskoga glavnog stubišta, temu koju će opsežno razraditi u godinama koje slijede. U ovom početnom projektu jedini odmak od stroge, faksimilske obnove čini postava skulpture Strossmayera na pravokutnom postolju između stubišnih krakova u osovini ulaza.³⁴

Sačuvan je Denzlerov projekt iz srpnja 1963. godine za dogradnju nove aule i predavaonica u sjevernom dvorištu.³⁵ Za razliku od Albinija, Denzlerova dogradnja odmaknuta je od postojeće zgrade, ukupnom visinom ne prelazi razinu njezina vijenca i odmaknuta je od sjevernog ruba parcele. Denzler je u svome projektu srušio glavno unutrašnje stubište. Događeni kvadar s aulom i predavaonicama povezo je s bocnim krilima postojeće zgrade nizom mostova i novim trokrakim stubištem na mjestu staroga glavnog stubišta. Ono povezuje nisko prizemlje i mezanin s prizemljem postojeće zgrade. Nisko je prizemlje namijenjeno predvorju s garderobom, mezanin svečanog auli, a drugi kat predavaonicama (Sl. 5.). Aula je svojom površinom, visinom i izduženim pravokutnim prozorima dominantan prostor u dogradnji. Manipulacijom međukatne konstrukcije, tj. padom njezine gornje plohe, Denzler je oblikovao stepenasti auditorij u objema predavaonicama na dru-

SL. 5. POPREČNI PRESJEK KROZ ZGRADU I NOVU DVORIŠNU DOGRADNJU, PROJEKT, 1963.

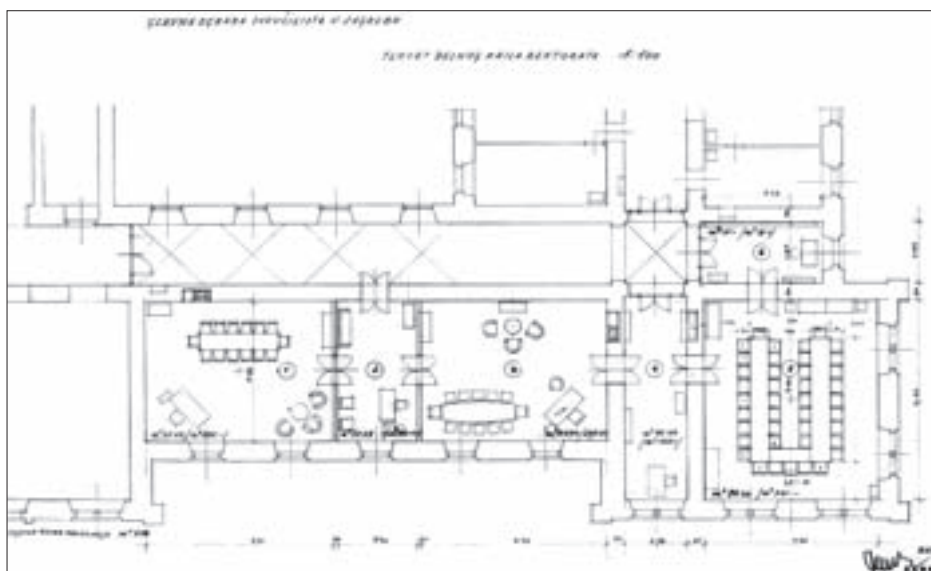
FIG. 5 CROSS SECTIONS OF THE BUILDING AND NEW COURTYARD ANNEXE, DESIGN, 1963

gom katu. Komunikacije unutar zgrade u projektu su brojnije, no to je rezultat složenih, ponekad i necitkih rješenja nastalih u svladavanju visinskih razlika dogradnje i postojeće zgrade. Stoga je upitno novo trokrako stubište, s dizalom, u istočnom krilu zgrade, koje oduzima korisnu tlocrtnu površinu. Također je upitno reprezentativno peterokrako stubište u niskom prizemlju, do kojeg se pristupa prvo silaženjem u prostor predvorja. Nelogičnost projekta toga stubišta jest i u njegovoj poziciji u zapadnom dijelu dogradnje, kada je istovremeno omogućen brz pristup iz ulaznog hala novim trokrakim stubištem.

Na kraju godine Denzler je izradio još dva projekta adaptacije unutrašnjosti istočnog dijela zgrade na razini suterena i prizemlja. U

SL. 6. UREĐENJE PRIZEMLJA ISTOČNOG KRILA ZGRADE, PROJEKT, 1963.

FIG. 6 RENOVATION OF THE GROUND-FLOOR, EAST WING OF THE BUILDING, DESIGN, 1963

27 AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₂ [AF]

28 AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₂ [AF]

29 DENZLER, 1962: 2 [AS]. Sačuvan je Denzlerov projekt adaptacije zapadnog krila zgrade u suterenu, u kojem je dvoranu uz ulično pročelje namijenio 'Doručkovaoni'. Projektom je proširio prostor sporednog stubišta za jednu prozorsku os prema jugu, preoblikovao stubište mijenjajući mu smjer uspinjanja i oblikovao izlaz na Frankopansku ulicu. U hodniku je postavio dizalo. AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₂ [AF]

30 DENZLER, 1962: 2 [AS]. U dvorištu su se nalazile trošne drvene građevine, spremišta za gorivo, kanalizacija je bila oštećena, a sama površina „neuredno zemljano tlo“.

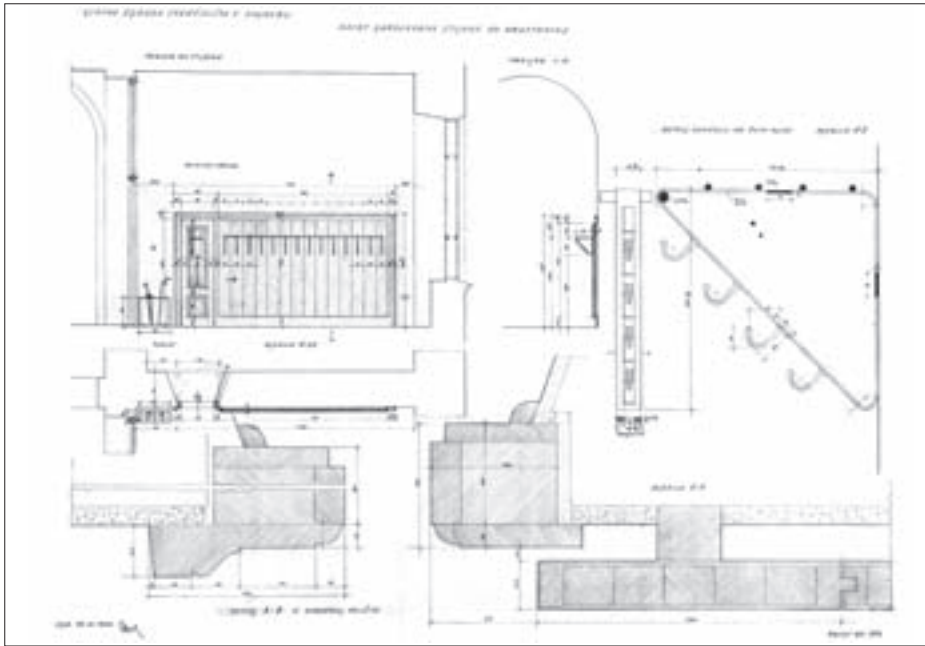
31 DENZLER, 1962a: 1-11 [AS]

32 TOMASIĆ, 1963: 1; MAZURAN, 1963: 1-2 [AS]

33 AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₃ [AF]

34 AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₃ [AF]

35 AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₃ [AF]

SL. 7. NACRT GARDEROBNE STIJENE OD HRASTOVINE, 1963.
FIG. 7 DESIGN FOR THE OAK WARDROBE FRONT, 1963

suterenu prostor je podijeljen na dva dijela kolnim prolazom za unutrašnje dvorište. Sjeverni je dio namijenjen stanu domara.³⁶ Nasuprot ulazu u stan domara smješten je ulaz u prostorije knjigovežnice i tiskare. On je glavnim unutrašnjim hodnikom povezan s vratima na južnom pročelju.³⁷ U prizemlju, uz južno pročelje postavio je radne sobe rektora i prorektora, a između njih prostor za tajnicu (Sl. 6).³⁸ U prostor za tajnicu ulazi se iz glavnog hodnika, a potom u navedene sobe. Prostor Senata zauzeo je dvije trećine istočnog rizalita, s prozorima na istočnom i južnom pročelju.³⁹ Prostor je organizirao sa stolovima postavljenim u obliku slova 'U'. Radnu plohu Denzlerova stola slijedi niža i uža ploha za stvari i spise. Uza sobu Senata, u prostoriji smještenoj u istočnom krilu zgrade Denzler je smjestio garderobu.⁴⁰ Garderobna stijena i danas se nalazi na zidu nasuprot ulazu u sobu Senata. Sastoji se od hrastovih letava, sljubljeno postavljenih na zid, okomitih trokutastih mjedenih konzola s kukama i jednokrillnih vrata (Sl. 7.).

Na Denzlerovu projektu obnove južnog pročelja iz 1964. godine svi su prozori južnog pročelja produljeni ostakljenjem parapeta, a kordonski su vijenci svake razine u ravnini (Sl. 10.).⁴¹ Iste je godine razradio urbanističko rješenje cjelokupnoga Sveučilišnog bloka, u četiri etape.⁴²

U prvoj etapi Denzler je postavio svoj projekt dogradnje aule i predavaonica u dvorištu zgrade. U drugoj etapi porušio je prizemne zgrade na istočnom dijelu parcele te je proširenjem i oblikovanjem nogostupa stvorio

novu ulicu okomitu na Masarykovu ulicu. U ovoj etapi također je predviđeno rušenje južnog krila samostana na susjednoj parceli. U trećoj etapi predvidio je na mjestu porušenog dijela samostana dogradnju nove zgrade Sveučilišta, izduženoga kvadra, u punoj širini krila postojeće zgrade. Dogradnju nije slijepio na postojeća krila zgrade, već ga je povezoao stubištima. Uza sjeverno pročelje nove zgrade planirana je nova ulica. Parcela zgrade Rektorata oblikovana je kao gradski blok. U posljednjoj etapi Denzler je radikalno porušio crkvu i sve samostanske zgrade te planirao novu pravokutnu zgradu. Obnovljena aula u prizemlju, po projektu iz 1964. godine, bit će u upotrebi sljedećih četrdesetak godina (Sl. 8.).⁴³

Denzler je iskoristio duži, sjeverni zid te uza nj postavio svečani stol nasuprot prozorskim otvorima. Stol svojom dužinom omogućuje trinaest svećanih sjedećih mjesta i uzdignut je za jednu stubu od razine ostatka poda aule. Noge stola posebno se ističu svojim zavojitim konturama. Nasloni stolaca uza svečani stol su puni, a stolac u osi stola trebao bi se isticati visinom svoga naslona. Na zidu iza stola postavio je hrastovu oplatu, približno jednake visine visini prostorije. Svećani je podij 'uokviren' dvjema kalijevim pecima, osno simetrično postavljenim, pa je sa svećanim stolom, teksturam i dimenzijama hrastove stijene na bijelom zidu i direktnim osvjetljenjem posebno naglašen. Stolica auditorija organizirane su u tri grupe. Jednu grupu čine stolice nasuprot svečanom stolu, paralelne s njim, a ostale su dvije grupe bočno postavljene. Ulazom iz vestibula olakšan je pristup vanjskim posjetiocima, a vratima iz predsoblja zapadnog rizalita – predstavnicima Rektorata. Sjeverni se ulazi uklapaju u ceremoniju dolaska u određenim prigodama (npr. promocijama). Svečanom karakteru prostorije također je pridonijelo stilizirano obliko-

³⁶ Ulazi se u središnji hodnik stana iz kojeg se može ući u kuhinju i sobu na istočnoj strani te kupaonicu na zapadu. Ovdje je smjestio i skladišta u koja se ulazi iz kolnog prolaza.

³⁷ Odmah uza sjeverni ulaz, na hodnik se vežu prostori za administraciju, preradu ploča te knjigovežnicu i kserograf na istočnoj strani, dok su na zapadnoj strani smještene sanitarne prostorije, središnji hodnik i jedan ulaz u knjigovežnicu. Uz južno pročelje smještene su prostorije knjigovežnice, umnožavanja, raznih pogona i skladišta.

³⁸ AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₃ [AF]

³⁹ AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₃ [AF]

⁴⁰ AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₃ [AF]

⁴¹ AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₄ [AF]

⁴² AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₄ [AF]

⁴³ AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₄ [AF]

⁴⁴ AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₄ [AF]. Prostor je vrtarnice uvučen u prostor ispod stubišnog kraka te omogućuje pristup ulazu u sanitarne prostorije. Ulazna stijena ima prozorsko okno ispred pulta, na vertikalni posmak i jednokrillna vrata.

vanje zidnih i stropnih lampa. Nadalje, Denzler je ove godine izradio projekt za portirnicu u prizemlju ispod zapadnoga stubišnog kraka.⁴⁴ Također je razradio organizaciju sobe Senata sljubljujući po dužoj stranici dva pravokutna stola i projektirao tapecirane stolice. Izradio je glavni projekt sanitarnih prostorija, kao i projekt željeznih dvokrilnih ostakljenih vrata⁴⁵ u suterenu.⁴⁶

Iz 1965. godine sačuvano je malo izvedbenih nacrti arhitektonskih detalja.⁴⁷ Prvi razrađeniji projekt uređenja južnog pretprostora zgrade Denzler je izradio 1966. godine.⁴⁸ Osnovni pješački put od južnog ulaza parcele prema glavnom vanjskom stubištu Denzler je popločio u punoj širini stubišta. Gušćom strukturom popločenja sugerirao je kretanje od ulaza do krakova stubišta. Također je spojio nove pješačke ulaze iz Frankopanske i istočnoga kolnog prilaza. Okomito na dobiveni novi pravac kretanja postavljene su staze za suterenska vrata istočnog i zapadnog rizalita. Ovim projektom Denzler je predvidio rušenje postojećih prizemnih gospodarskih zgrada u istočnom dijelu parcele i organizirao parkiralište. Prostor parkiranja odijelio je zidom i zelenilom od istočnog pročelja.⁴⁹ Dvije garniture za sjedenje od bogato stiliziranih devet naslonjača i jednog stola Denzler je izradio 1967. godine (Sl. 9).⁵⁰

U elaboratu obnove pročelja zgrade iz 1968. godine nalaze se uz snimka postojećeg stanja i prijedlozi obnove zapadnog pročelja s ulazom u suteran, glavnog sa spomenikom Strossmayera postavljenim u zoni vanjskoga ulaznoga stubišta. Prozorski otvori južnog pročelja produljeni su ostakljivanjem dijela njihovih parapeta, a kordonskih su vijenaca ujednačeni. Iz sačuvanih dokumenata doznajemo glavne teme obnove pročelja i pretprostora zgrade u 1968 godini.⁵¹ Kao prvo, Denzler je ukazao na dotrajalost kamenih elemenata te je smatrao da ih treba zamijeniti

⁴⁵ Svako krilo imalo je po tri vertikalne šipke. Polukružni nadvoj također je ispunjen polukružnim šipkama koje vizualno povezuju vertikale vratnica. Iz centra polukružnog nadvoja radijalno se šire dodatne šipke koje ukrucuju konstrukciju.

⁴⁶ AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₄ [AF]

⁴⁷ AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₄ [AF]. Radi se o izvedbenim nacrtima arhitektonskih detalja poput skoljčice za cigarete, brojeva od bakrenog lima za numeraciju prostorija i košara za odbačeni papir. Također su sačuvani nacrti stolova za tiskaru u suterenu, svečanog stola aule, trosjede s bočnim ormarićima, preuređenja Albinijeve zidne vitrine u 'buffet ormar'.

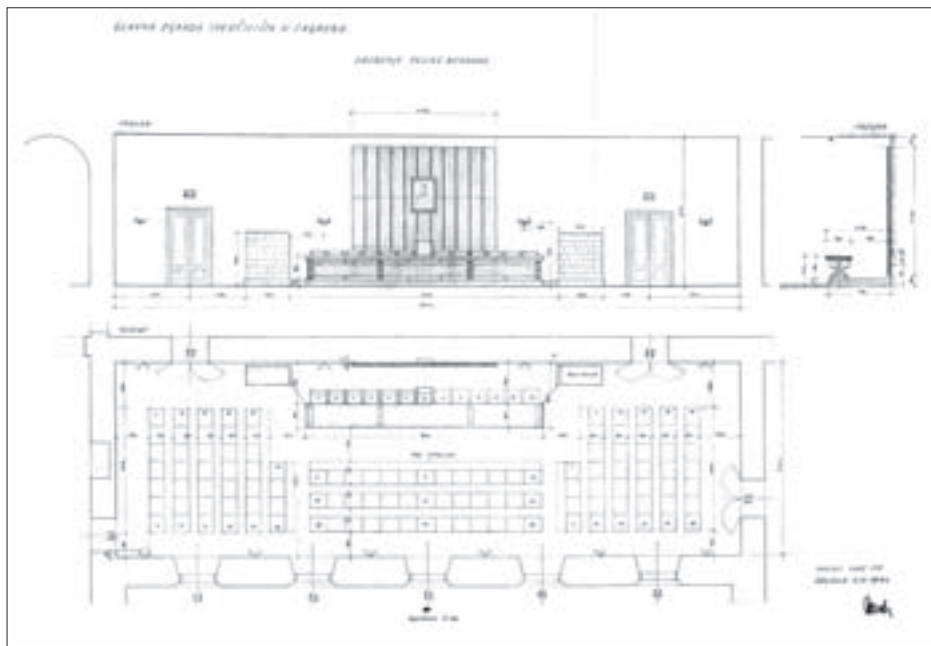
⁴⁸ AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₆ [AF]

⁴⁹ AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₆ [AF]

⁵⁰ AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₇ [AF]. Jedna garnitura nalazi se danas u rektorovoj sobi u istočnom dijelu, a druga u sobi prorektora u zapadnom dijelu prizemlja zgrade.

⁵¹ *** 1968: 1-7; DENZLER, 1968: 1-4 [AS]

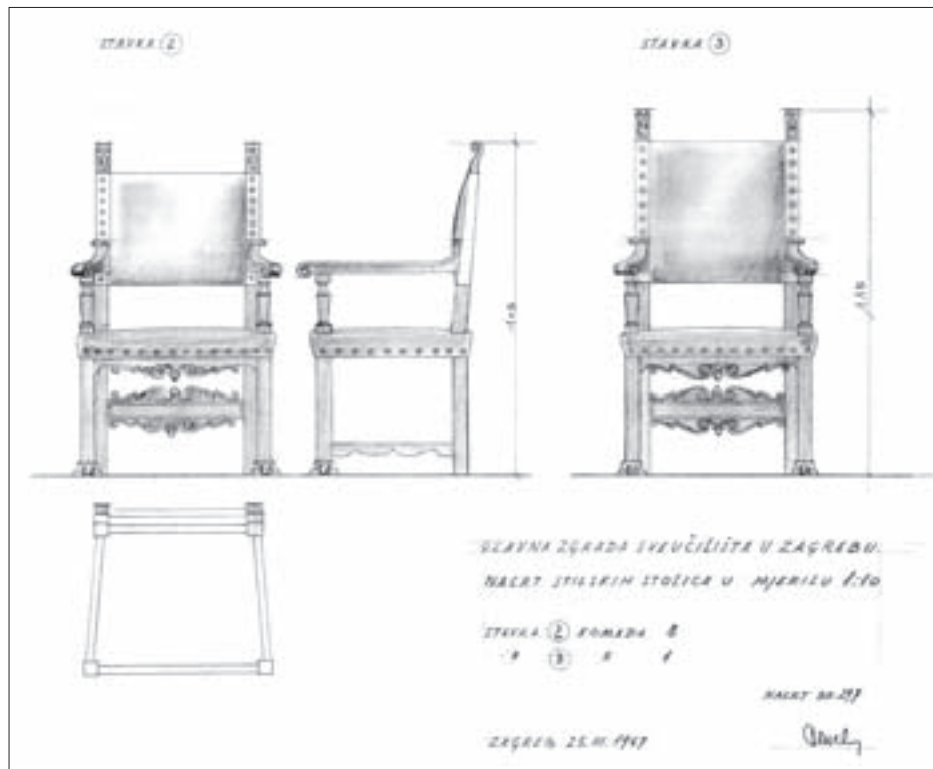
⁵² DENZLER, 1968: 2 [AS]

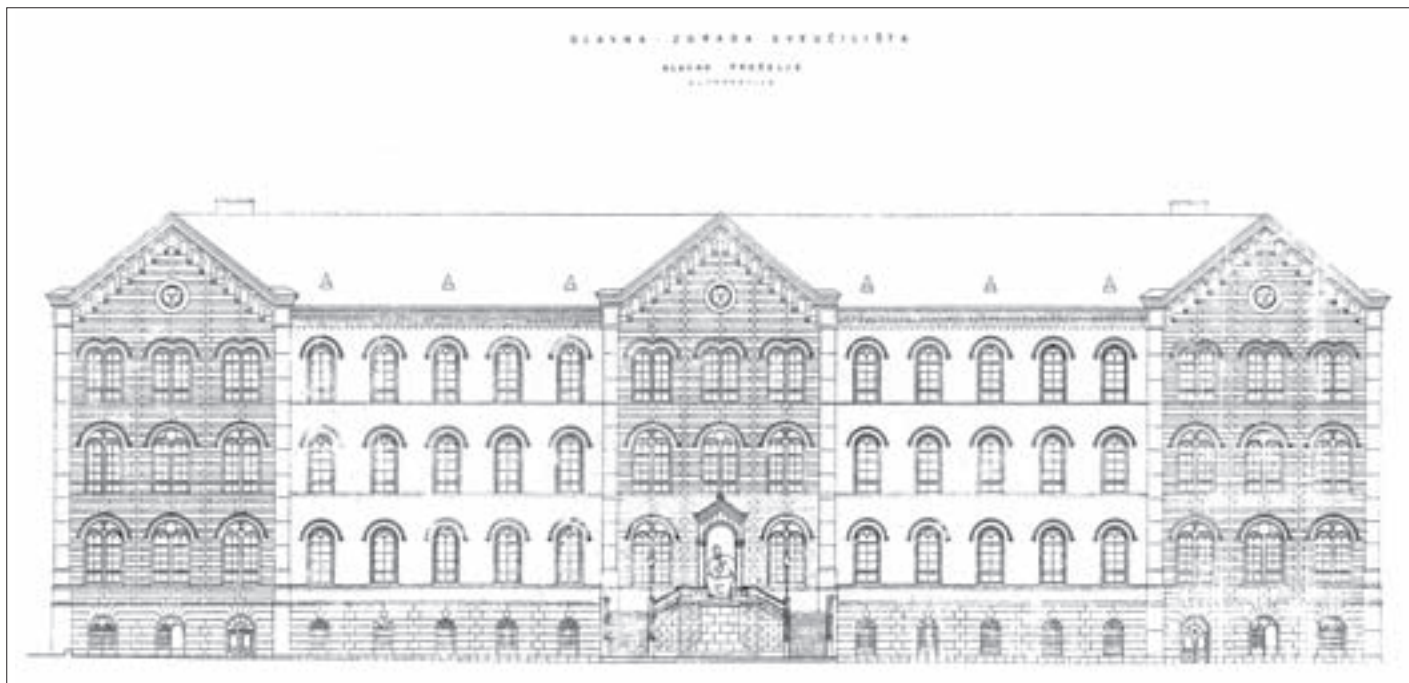

SL. 8. PROJEKT UREĐENJA AULE, 1964.
FIG. 8 ASSEMBLY HALL RENOVATION DESIGN, 1964

novim komadima od zdravog kamena slične strukture i kvalitete.⁵² Nadalje, predložio je snižavanje parapeta preostalih prozora na prvom i drugom katu južnog pročelja, što bi u unutrašnjosti omogućilo osvjjetljenje primjerenije namjeni, a pritom se u arhitektonsko-konstruktivnom smislu, kao i u stilsko-es-

SL. 9. NACRT STILSKIH STOLACA, 1967.
FIG. 9 CHAIR DESIGNS, 1967

SL. 10. PROJEKT OBNOVE JUŽNOG PROČELJA, 1964.
FIG. 10 SOUTH FACADE RESTORATION DESIGN, 1964

tetskom konceptu 'neoromaničkog' sloga, ne bi ništa promijenilo.⁵³ Na zapadnom pročelju ponovno je predloženo oblikovanje ulaza u zgradu u Frankopanskoj ulici, no to nije naišlo na odobravanje stručnjaka jer su vrata niska, uza samostanski ulaz, ulazi se u suteran, narušava se linija postojećeg vijenca, a to je glede prometa također nezgodno i neprihvatljivo.⁵⁴

Denzler je u projektu uređenja pretprostora predložio rušenje postojeće visoke ograde i izgradnju niže ograde sa živicom. Ograda uz Frankopansku ulicu trebala bi biti neznatno uvučena, a ulaz iz toga smjera ne bi bio nuždan. Odlučio je zadržati postojeće drveće u vanjskom pretprostoru, ali je zahtijevao da „suviše dominantan i izražen” javni zahod bude uklonjen s parcele ili barem postavljen pod zemlju. Ocjene predloženog rješenja varirale su od stajališta da projekt pozitivno oživljava pretprostor zgrade i integrira ga sa širim prostorom trga do problema samog održavanja.⁵⁵

Denzler u projektu obnove vanjskog stubišta nije pristupio obnovi vanjskog stubišta mijenjajući samo dotrajale komade kamena novim, identičnim komadima, već je predložio zazidavanje osno naglašenog ulaza u suteran i usklađen ritam uspinjanja. U ovako ograđen prostor Denzler je planirao postaviti spomenik Strossmayera na uzdignutom kamenom podestu. Prostor između stubišnih krakova trebao je biti uzdignut za dvije stube od vanjskoga popločenog prilaza.⁵⁶ Na sastanku zainteresiranih u predmetu adaptacije Denzler je upozoren na predimenzioniran spomenik.⁵⁷

Kasnije iste godine Denzler je razradio glavni projekt obnove vanjskoga kamenog stubišta (Sl. 1.).⁵⁸ Podest ispred ulaznih vrata izduljio je prema van za jedan modul ispune ograde stubišta, dobivajući tako neophodan pravokutni pretprostor. Ovim je potezom omogućio lakše ulaznje i izlaznje iz zgrade većeg broja ljudi te pružio mogućnost zadržavanja ispred vrata. Ujednačavajući ritam na 9+9+6 stuba Denzler je olakšao uspinjanje i ujednačio nagib ograde stubišta. Ako se jedan polukrug ispune ograde tretira kao modularna jedinica, lako se može primijetiti pravilnost projekta u oblikovanju ispune ograde⁵⁹ (Sl. 11.). Denzler je također prvu stubu i početak ograde, kao i prvu silaznu stubu u međuprostor sa skulpturom sveo na jedan pravac, kreirajući nedjeljivu cjelinu. Štoviše, upuštanjem plohe poda za skulpturu stvorio

53 DENZLER, 1968: 3 [AS]. Podršku Denzlerovu prijedlogu obnove pružili su Kolacio iz Urbanističkoga zavoda grada Zagreba i Baltić iz Zavoda za zaštitu spomenika kulture grada Zagreba *** 1968: 2 [AS].

54 *** 1968: 2-3 [AS]

55 *** 1968: 4-5 [AS]

56 DENZLER, 1968: 4 [AS]

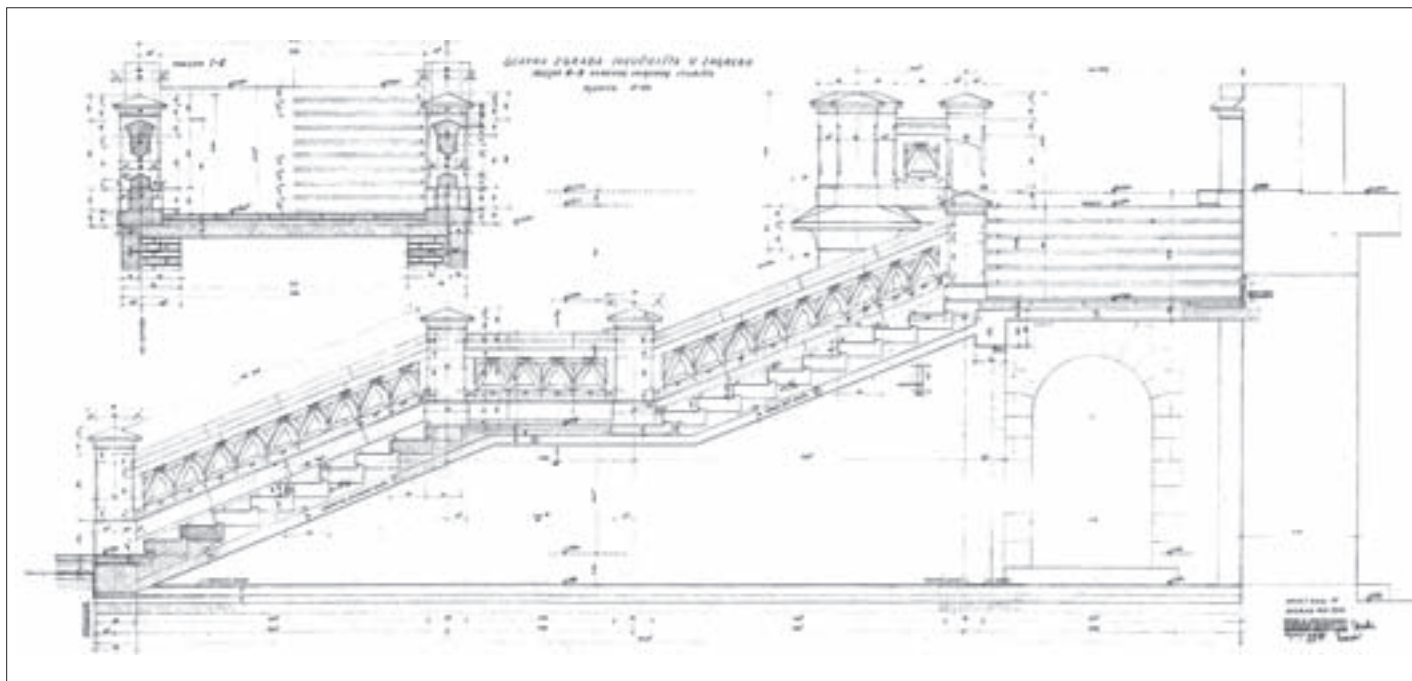
57 *** 1968: 5 [AS]

58 AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₈ [AF]

59 Ulazni pretprostor s ugaonim ojačanjima ima ogradu s ispunom od deset modula. Bočno ga sa svake strane prati ograda stubišnih krakova uz pročelje od pet modula. Bočne ograde stubišnih krakova okomitih na zgradu u igri modula prate ritam uspinjanja pa njihov ritam glasi 9 + 4 (međupodest) + 9 modula.

60 SEKULIĆ-GVOZDANOVIC, 1999: 24-25

61 AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₈ [AF]. O opsegu projektantskog rada najbolje govore Brojni sacuvani nacrti,

je konturu statičnog prostora za skulpturu. Kako ne bi narušio postignutu monumentalnost kompozicije i naglasio glavni ulaz u zgradu, ulaze u središnji dio suterena smjestio je bočno. Na pokrovne kape ograde postavio je po dva kandelabra sa svake strane i time omogućio ugodno vanjsko osvjetljenje glavnog stubišta i ulaza. Rastavljanjem postojećega vanjskog stubišta, trajniji komadi kamena sačuvani su radi preciznog skidanja njihovih profilacija, pa su također zabilježeni načini slaganja konstrukcije kako bi se mogli ponoviti.⁶⁰

Razrada projekta kamenoga vanjskog stubišta do razine izvedbenih nacrtu uslijedila je 1969. godine.⁶¹ Na opseg potrebnoga projektantskog rada ukazuje fotografija građevinskog zahvata obnove stubišta (Sl. 14.). Uz radove na vanjskom stubištu, Denzler je izradio

od razrade presjeka, temelja i armature stubišta u mjerilu 1:20 do razrade stubišne ograde u mjerilu 1:10 i niz detalja perforacija ograde, stopa pilastara, pokrovnih kapa postamenata, pokrovnih ploča ograde, podnožja ograde i početka stuba, rupa za rasvjetu te detalja spoja kordonskog vijenca s postamentom vanjskog stubišta u naravnoj veličini.

62 AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₉ [AF]

63 AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₆₉ [AF]. Različito je pristupio oblikovanju vrata na reprezentativnim pročeljima suterena i u unutrašnjem dvorištu. Za reprezentativna pročelja upotrebljava koncept oblikovanja vanjskih dvokrilnih vrata iz 1964. godine s vertikalnim šipkama. Njihovi se vrhovi spajaju u polukružnom nadvoju koncentričnim polukružnim šipkama, s radijalnim ojačanjem. Vrata suterena u unutrašnjem dvorištu Denzler je oblikovao s punim krilima i nadsvjetlom. Puna krila imaju vertikalno postavljene drvene letvice koje čitamo kao grilje.

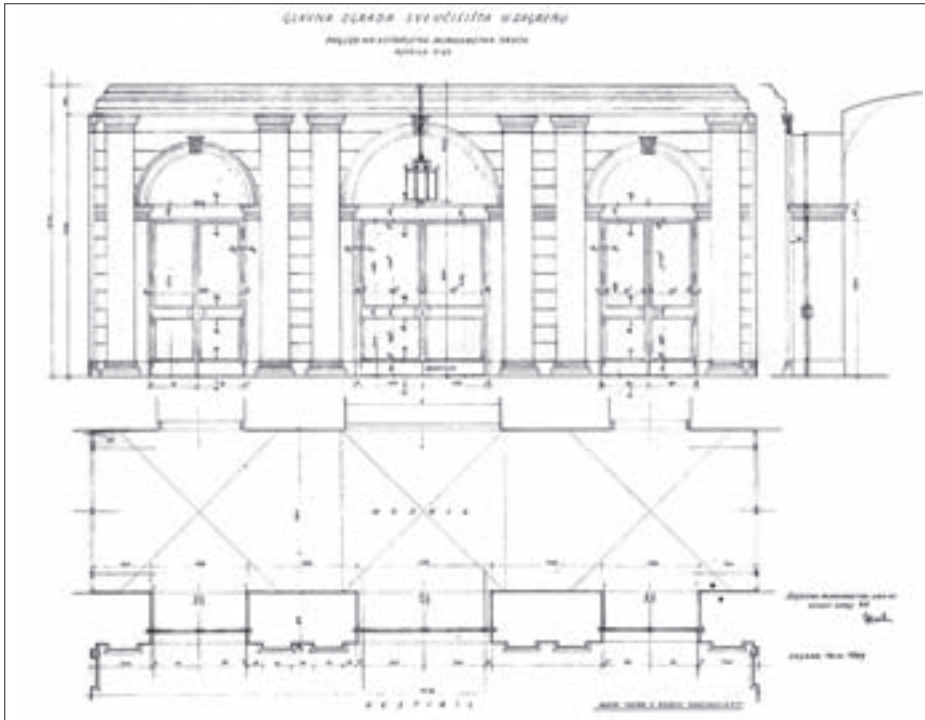
64 AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₇₀ [AF]

projekt uređenja vestibula⁶² (Sl. 12.). U lučno svodene prolaze između vestibula i hodnika postavio je dvokrilna ostakljena mimokretna vrata. Ovim je potezom naglasio cjelovitost prostora vestibula i stvorio vjetrobranski pretprostor. Vrata je oblikovao u skladu s postojećim oblikovnim rješenjem pilastara, kapitela i baza te horizontalnih vijenaca. U središtu vestibula postavio je visecu stiliziranu svjetiljku u obliku sedmerostrane prizme. Za radijatore vestibula izradio je niše u parapetima vanjskih prozora kako ne bi narušili kontinuitet plohe zida. Također je izradio nacрте vanjskih i unutarnjih vrata suterena.⁶³

U siječnju 1970. godine Denzler je dopunio izvedbeni nacrt vanjskoga ulaznog stubišta Meštrovićevom skulpturom „Povijest Hrvata” (Sl. 1.). Skulptura svojom visinom ne prelazi donji vijenac ograde najviseg podesta. Postavljena je točno u središnjoj osi južnog pročelja i ulaznog stubišta, u centru prostora između stubišnih krakova. Brončana je skulptura u kontrastu s okruženjem svojim materijalom, bojom i teksturom, tj. punoćom. No usprkos izrazitom kontrastu, svojim dimenzijama i konceptom prostora u kojem je postavljena uspostavila je izrazit sklad. Pravokutno betonsko postolje skulpture je jednostavno, od vertikalnog kvadra i horizontalne baze, čija je ukupna visina približno jednaka ukupnoj visini skulpture. Njegova neutralna obrada čini ga neprimjetnim. Denzler je iste godine također izradio detalje ulaznih vrata u suterenu, u supstrukciji vanjskog stubišta, projekte pregrada suterena s vratima i prijedlog postave spomen-ploča u nisama vestibula.⁶⁴

SL. 11. PRESJEK KROZ VANJSKO STUBIŠTE, PROJEKT OBNOVE STUBIŠTA, 1968.

FIG. 11 CROSS SECTION OF THE EXTERIOR STAIRCASE, STAIRCASE RESTORATION DESIGN, 1968

SL. 12. NACRT OSTAKLJENIH MIMOKRETNIH VRATA U VESTIBULU ZGRADE, 1969.

FIG. 12 DESIGN FOR THE VESTIBULE SWINGING GLASS DOOR, 1969

Sedamdesetih godina težište Denzlerovih projekata za Sveučilište preuzimaju projekti uređenja južnog predvrtla zgrade.⁶⁵ Godine 1971. Denzler je izradio izvedbeni nacrt pjesackih staza uz južno pročelje zgrade. Nakon završetka obnove vanjskoga kamenog stubišta trebalo je popločiti prilazne putove do ulaza u suterenu. Denzler je uskom pravokutnom popločenom stazom povezo bočne rizalite (Sl. 15.). Staza prolazi uz pročelje rizalita, a odijeljena je travnatom površinom od uvučenih dijelova južnog pročelja. Na mjestu gdje se glavno vanjsko stubište povezuje sa središnjim rizalitom kretanje je prekinuto novim ulaznim vratima. Ovdje se kretanje povezuje okomitim stazama s ulaznim popločenim pretprostorom. Za unutrašnjost zgrade izradio je detalj rasvjetnog tijela za hodnik suterena, pojednostavnjenu varijantu lusteru iz vestibula, s kvadratnom bazom i piramidalnim pokrovom od lima.⁶⁶

Sljedeće godine Denzler je razradio prostor između vanjskog stubišta i južnog ulaza na parcelu.⁶⁷ Izradio je pravokutan popločeni trg kojega je širina jednaka ukupnoj širini stubišta i bočnih prolaza do suterenskih ulaza⁶⁸ (Sl. 13.). Stranice pravokutnika paralelne su s glavnim stubištem i stoga u otklonu od granice parcele, od koje ga dijeli zona travnjaka. Tu je zonu prekinuo stubom kojom se svladava veća visina javnog nogostupa od unutrašnjeg trga. Stuba prati širinu prostora sa skulpturom. Denzler je u projekt uključio dva postojeća stabla koja različitim radijusima, na različitim mjestima, prekidaju plohu trga. Bočne strani-

ce trga oblikovane su kamenim klupama. Na ovaj način Denzler nije oblikovao samo prolaz već i prostor zadržavanja studenata. Ponudio je također dva osnovna koncepta ograde. U prvom bi se sastojala od zidanog podesta i visoke živice, dok bi u drugom osim živice bila prisutna i kovana ograda. Pad razine tla pritom uzrokovao bi neizbježan skok u visini kovane ograde. Ispuna ograda sastoji se od vertikalnih sipki kojih su vrhovi spojeni preklapajućim lukovima, motivom prisutnim na ispuni ograde vanjskog stubišta. Vanjski ulaz u južni pretprostor zgrade dobio je svoj današnji oblik u kolovozu 1973. godine.⁶⁹ Denzler je ulaz naglasio pravokutnim stupcima s pokrovnim kapama, najvišim elementima u kompoziciji ograde, okomito postavljenim na rub parcele. Postava vrata, uvučenih prema unutrašnjosti parcele, diskretno je uvela javni prostor u prostor Sveučilišta. Ulaz se sastoji od metalnih dvokrilnih vrata u središtu i bočnih fiksnih elemenata, a ispunu ponavlja motiv ograde vanjskog stubišta.

Denzler je 1974. godine riješio organizaciju parkirališta u jugoistočnom dijelu parcele. U istočnom pravokutnom prostoru, odijeljenom od ostatka južnog predvrtla živicom, postavio je 22 parkirališna mjesta. Projektom je uklopio postojeće drveće i javni zahod.⁷⁰ Početkom 1976. godine pristupilo se obnovi zapadnog rizalita u suterenu za konferencijski prostor. U opremi prostorije Denzler se poslužio nizom arhitektonskih detalja koje je razradio u projektu sobe Senata, među kojima su stol i stolice za konferenciju te drvena garderobna stijena.⁷¹ Posljednji projekti koje je Denzler općenito izradio u svome opusu jesu projekti za uređenje travnjaka i kolnog puta, te za uređenje pomoćnoga unutrašnjeg stubišta zgrade iz 1977. godine. U prvom Denzler je predložio ozelenjavanje prostora parkirališta u jugoistočnom dijelu parcele, s kolnim putom mekano lomljene linije. Od drugog projekta sačuvani su nacrti ograde koje se kosí drveni rukohvat vizualno nastavlja na horizontalan rukohvat između kamenih stupaca podesta.⁷²

RASPRAVA

DISCUSSION

Rekonstrukciju Denzlerovih radova vrlo je teško precizno izraditi na temelju postojeće

⁶⁵ Valja naglasiti da je obnova vanjskoga glavnog stubišta završila 1971. godine. Iako nisu sačuvani zapisnici, građevna i uporabna dozvola, sa sigurnošću možemo ustvrditi da je obnova završila u prvoj polovici te godine. Bedenko u članku pisanom u povodu sedamdeset pete godišnjice rođenja arhitekta Denzlera (BEDENKO, 1971: 218) objavljuje i fotografije već gotovog stubišta sa skulpturom „Povijest Hrvata”. Stoga nije točan podatak koji objavljuje Šegvić (ŠEGVIĆ, 1986: 234) da je obnova gotova 1976. godine, a koji potom preuzimaju ostali autori u relevantnoj literaturi.

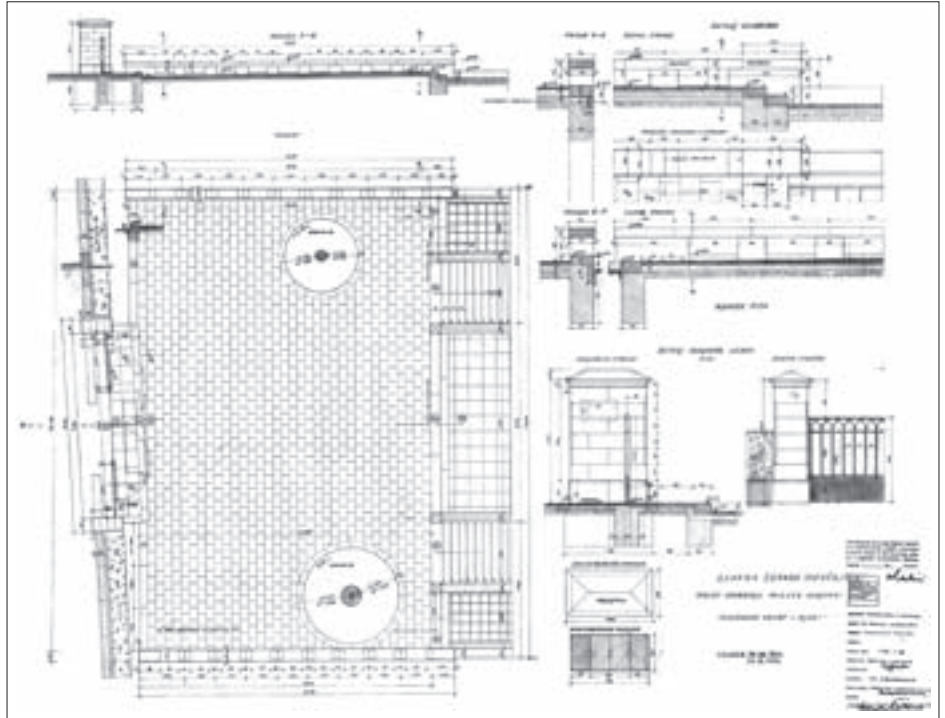
⁶⁶ AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₇₁[AF]

dokumentacije i postojećeg stanja zgrade. Posebna je poteškoća potvrda realizacije projekta. Naime, većina projekata i niz arhitektonskih detalja odnose se na unutrašnje uređenje. Danas, u skladu s novim (tehnološkim) potrebama, mnogo je preinaka od posljednjega Denzlerova projekta. U projektima detalja i opreme Denzler nije jednoznačno odredio njihov položaj u zgradi. Štoviše, zbog pomanjkanja pisane dokumentacije prilično je teško ustanoviti jesu li neki Denzlerovi projekti izvorni ili rekonstrukcija, kopija, nekoga postojećeg elementa. Poznavanje tih pojedinosti omogućilo bi nam potpuniji uvid u Denzlerov odnos prema postojećoj građevini Sveučilišta i njegov doprinos njezinu današnjem izgledu.

Tri su Denzlerova projekta unutrašnjeg uređenja ipak trajno znatno arhitektonski unaprijedila zgradu. Produljenje parapeta prozora u prizemlju prvi je takav projekt u kojem je Denzler uskladio južno pročelje u prizemlju sa zapadnim i istočnim pročeljima, omogućio bolje osvjetljenje prostorije, lakšu manipulaciju otvaranjem donjih, nižih prozorskih krila, perceptivno smanjio golemu visinu prostorije i omogućio pogled prema van, tj. stvorio ugodnije prostore. Upotrebom istog oblika i materijala, zadiranjem u nenosiv dio zida, Denzler je pokazao postovanje prema postojećim elementima građevine, skladno izdužujući otvore za jedno kvadratno polje do razine bočnih kordonskih vijenaca.

U projektu unutrašnjeg uređenja aule Sveučilišta stol je u samom središtu promatranja i zbivanja. Postavljen na povišeni podij, uza sjeverni zid prostorije, Denzler je uspostavio direktniji kontakt s nasuprotnim redom auditorija, dodatno ga naglasivši oblikovanjem i zidnom oplatom. To se četrdesetak godina pokazalo ključnim u raznim svečanim promocijama. Izduljeni bi auditorij djelovao poput klasične dvorane gdje bi se mjesta auditorija vrednovala blizinom prema svečanom podiju. Glavna bi komunikacija u tom slučaju bila svedena na uske bočne prolaze uza zid, a ostali posjetioci ne bi imali nesmetan pogled na samo zbivanje. Ceremonija svečanog ulaska i samoga čina promocija prepoznatljive su slike dugogodišnjeg korištenja aule.

Treći Denzlerov doprinos unutrašnjem uređenju zgrade jest uređenje vestibula koje je neiz-

mijenjeno do danas. Uz profinjeno Denzlerovo poštivanje logike obrade plohe zidova, Denzler je u osnovi oblikovao cjelovit, reprezentativni ulazni prostor, funkcionalno izrazito bitan kao vjetrobranski prostor. Iz današnje perspektive Denzlerova razrada metalnog okvira krila vrata djeluje pomalo robustno, ali to je bilo u duhu vremena i u sklopu financijskih mogućnosti vjerojatno jedino moguće rješenje.

SL. 13. NACRT OGRADE I POPLOČENOG PRILAZA VANJSKOM STUBIŠTU, 1972.
FIG. 13 DESIGNS FOR THE FENCE AND PAVED PATHWAY PROVIDING ACCESS TO THE EXTERIOR STAIRCASE 1972

SL. 14. FOTOGRAFIJA ULAZA U ZGRADU ZA RADOVA NA OBNOVI VANJSKOG STUBIŠTA
FIG. 14 PHOTOGRAPH OF THE BUILDING ENTRANCE DURING STAIRCASE RESTORATION WORK

67 AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₇₂ [AF]. Od arhitektonskih detalja u unutrašnjosti zgrade Denzler je izradio jedino projekt postave spomen-ploče u niši vestibula. Za razliku od projekata iz 1970. godine, ovaj je put pravokutna spomen-ploča postavljena dužim bridom horizontalno.

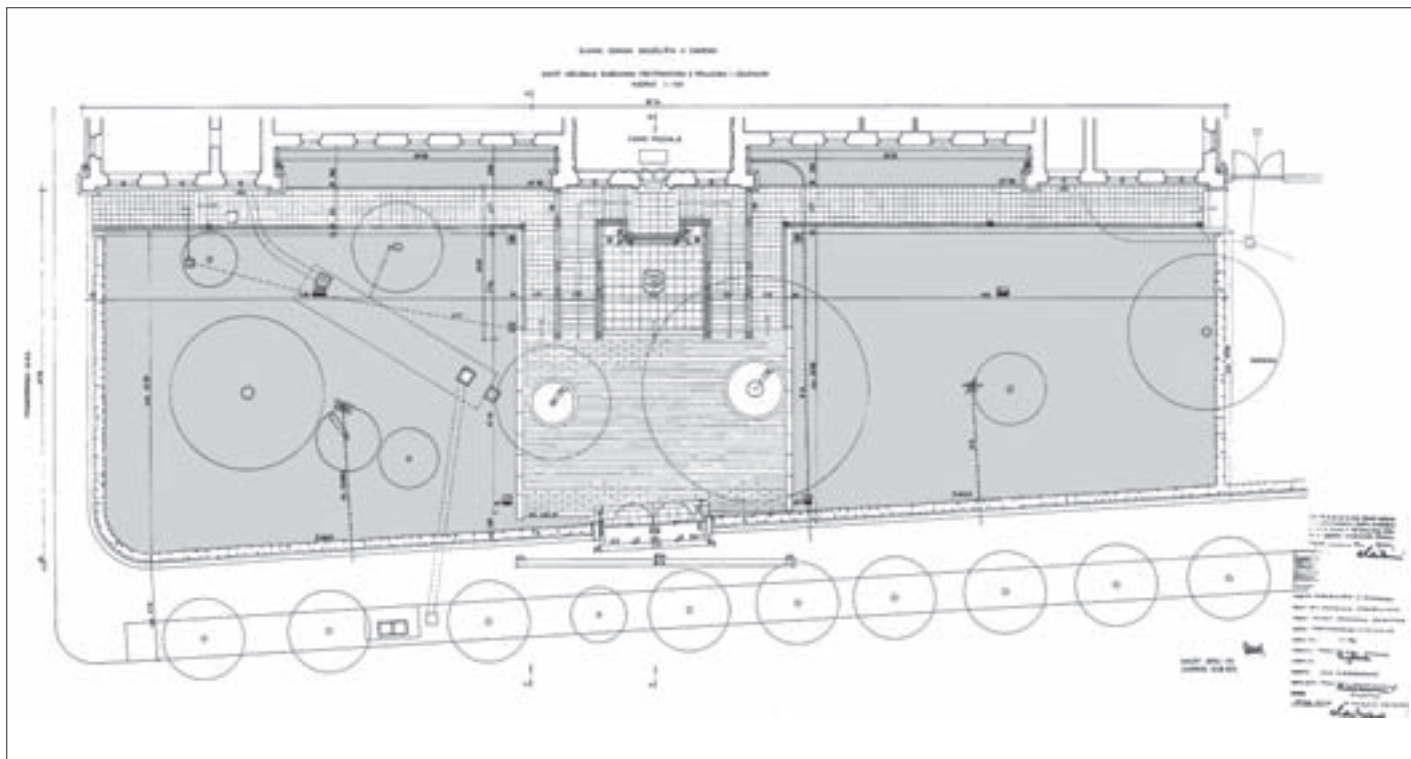
68 Projekt uređenja slobodnog pretprostora s prilazom i zelenilom odobren je u lipnju 1975. godine.

69 AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₇₃ [AF]

70 AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₇₄ [AF]

71 AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₇₆ [AF]

72 AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa₁₉₇₇ [AF]

SL. 15. NACRT UREĐENJA PREDVRTA S PRILAZIMA I NASADIMA, 1971.

FIG. 15 DESIGN FOR THE FRONT GARDEN WITH PATHWAYS AND GREENERY, 1971

Obnova pročelja zgrade i uređenje njezina pretprostora svakako je jedan od najvećih Denzlerovih doprinosa današnjem izgledu. Oni nisu doživjeli konceptualne promjene i čine prepoznatljivu sliku toga dijela grada. Prozračnom ogradom, većim ozelenjenim površinama ispred zgrade i pravokutnom popločenom plohom unutrašnjega trga oblikovao je reprezentativan pretprostor zgrade i istaknuo južno pročelje zgrade iz vizure prolaznika. Time je prostor povezo s ostatkom Trga maršala Tita, ne narušavajući njegovu cjelovitost. Elementima kao što su staze i popločeni unutrašnji trg pridonosi većoj kvaliteti korištenja prostora. Paralelne staze nenametljivo omogućuju brzu komunikaciju unutar predvrt, a unutrašnji trg mjesto je zadržavanja.

U slučaju obnove stubišta Denzler je iskazao svoju veliku projektantsku karizmu i ostvario svoj najsnažniji biljeg na zgradi Rektorata. Pomno odmjerenim potezima stvorio je nove prostorne vrijednosti u jasno definiranom zadanom volumenu. Nefleksibilnost takvoga projektantskog zadatka arhitekti bi – ili negirali vlastitim 'suvremenim' interpretacijama, ili u potpunosti poštivali u faksimilskoj obnovi. Denzler je stubište funkcionalno podijelio na tri glavna elementa: na ujednačen i ugodan uspon te na prostrani pretprostor ulaza i dekorativni prostor skulpture, koji znatno povećavaju reprezentativnost ulaska u zgradu. Strpljivom ustrajnošću razradio je sve detalje stubišta, poput detalja stuba, ograde, kande-

labra, vijenaca, postolja skulpture, opločenja zidova i popločenja podova. Upravo je takvo stubište postalo prepoznatljiva slika Sveučilišta u Zagrebu, štoviše – njegov simbol.

ZAKLJUČCI

CONCLUSIONS

Arhitektonsko djelovanje Denzlera na zgradi Sveučilišta, u širem razdoblju, urodilo je brojnim projektima. Ovim istraživanjem većina je grafičke dokumentacije, više od 350 nacрта, u ostavštini arhitekta Denzlera na Arhitektonskom fakultetu analizirana i sortirana u mape po godinama od 1961. do 1977. godine. U navedenom razdoblju Denzler je rješavao širok raspon programskih zadataka – od urbanističkih projekata, preko dogradnja i raznih unutrašnjih adaptacija, do mnogobrojnih projekata arhitektonskih detalja i opreme. Moguće je pratiti i razvoj arhitektonskih promišljanja određenih tematskih zadataka kroz duže razdoblje, od obnove južnog pročelja do vanjskoga ulaznog stubišta.

Denzler je jedini projektant koji je toliko dugo i ustrajno rješavao sve segmente građevine i samim time ostavio prepoznatljiv biljeg, oblikovni i stilski sloj zgrade sezdesetih i sedamdesetih godina. Šezdesetih godina Denzler je aktivno rješavao unutrašnje uređenje prizemlja zgrade, prostorija Rektorata, prostora aule i vestibula te suterenskih prostora, oblikujući niz detalja opreme i otvora.

Kao kruna desetljeća svakako se ističe projekt obnove glavnoga ulaznog stubišta. U tome razdoblju Denzler je također izradio projekt nadogradnje zgrade u sjevernom dvorištu i prijedlog rješenja cijeloga urbanističkog bloka, koji nisu realizirani. Sedamdesetih godina težište Denzlerovih projekata prelazi na pitanja uređenja vanjskoga južnog pretprostora i ograde.

U svojim projektima i realizacijama Denzler je uvijek vodio suptilan dijalog s postojećim

elementima građevine, poštujući njezinu tradiciju, ali kreativno i kritički ih doradujući. Među takve projekte ubrajamo oblikovanje prozorskih otvora u prizemlju zgrade, unutrašnje uređenje aule i vestibula, uređenje vanjskog pretprostora s oblikovanjem ograde, ulaza na parcelu, unutrašnjeg trga i pravocrtnih staza, te nezaobilazne obnove vanjskoga kamenog stubišta, koje je Denzlerovim oblikovanjem postalo svojevrsan simbol institucije Sveučilišta.

LITERATURA

BIBLIOGRAPHY

1. BEDENKO, V. (1971.), *Sedamdeset pet godina profesora Denzlera*, „Čovjek i prostor”, 18 (218): 10, Zagreb
2. JAKŠIĆ, N. (2007.), *Arhitektonski opus Jurja Denzlera tridesetih godina dvadesetog stoljeca*, disertacija, Arhitektonski fakultet, Zagreb
3. KNEŽEVIĆ, S. (1996.), *Zagrebačka zelena potkova*, Školska knjiga i FS, Zagreb
4. KOLACIO, Z. (1977.), *Majstor arhitektonskog izraza*, „Vjesnik”, 11.1.1977., Zagreb
5. PREMERL, T. (1977.), *Od klasičnog reda do vlastite moderne (prof.arh. Juraj Denzler)*, „Kaj”, 10 (3-5): 82-83, Zagreb
6. PREMERL, T. (1981.b), *Djelo klasične i suvremene harmonije oblika, Arhitekt Juraj Denzler 1896.-1981.*, „Čovjek i prostor”, 28 (343): 11, Zagreb
7. PREMERL, T. (1993.), *Juraj Denzler*, u: *Hrvatski biografski leksikon*, 3/Č-D, [ur. MACAN, T.], J LZ „Miroslav Krleža”: 296-297, Zagreb
8. SEKULIĆ-GVOZDANOVIC, S. (1978.), *Tri istaknuta djela iz opusa arhitekta Jurja Denzlera*, Rad JAZU, 381, Razred za likovne umjetnosti, 8: 12-16, Zagreb
9. SEKULIĆ-GVOZDANOVIC, S. (1983.), *Juraj Denzler 1896.-1981., Izložba izabranih radova u povodu druge godišnjice smrti*, Arhitektonski fakultet, 10.-20. 10., „Čovjek i prostor”, 30 (368): 31, Zagreb
10. SEKULIĆ-GVOZDANOVIC, S. (1999.), *Obnova zgrade*, u: *Zgrada Sveučilišta u Zagrebu* [ur. PREMERL, T.], Sveučilište u Zagrebu: 22-29, Zagreb
11. SEKULIĆ-GVOZDANOVIC, S. (2000.), *Arhitekt Juraj Denzler: monografija*, Družba „Braća Hrvatskog zmaja”, Zagreb
12. SEKULIĆ-GVOZDANOVIC, S.; GETLIHER, A., (1997.), *Juraj Denzler, Zmaj od Harmice, arhitekt, svestrani graditelj i obnovitelj*, Znanstveni skup Znameniti članovi Družbe „Braća Hrvatskog zmaja”, Družba „Braća Hrvatskog zmaja”: 35-37, Zagreb
13. ŠEGVIĆ, N. (1986.), *Stanje stvari, jedno viđenje 1945.-1985.*, „Arhitektura”, 39 (196-199): 234, Zagreb
14. *** (1967.), *Katalog izložbe arhitektonskih ostvarenja i projekata prof. Jurja Denzlera prigodom sedamdeset godišnjice njegova života*, Kabinet grafike Jugoslavenske akademije: 4, 20, Zagreb
15. *** (1991.), *Juraj Denzler*, u: *Arhitekti članovi JAZU*, Rad HAZU, 437, [ur. GALIĆ, D.] Razred za likovne umjetnosti, 14: 56-61, Zagreb

IZVORI

SORUCES

ARHIVSKI IZVORI

ARCHIVE SOURCES

1. AF – Arhitektonski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Kaciceva 26, Zagreb, Ostavština Jurja Denzlera: AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa¹⁹⁶¹⁻⁷⁷; AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa^{ALBINI}
2. AS – Rektorat Sveučilišta u Zagrebu, Trg maršala Tita 14, Zagreb, Arhiv Sveučilišta: Mapa 56 „Glavna Sveučilišna zgrada – adaptacija, nacrti, ugovori i dr. Prof. Albini i dr. 1954.-1963.”
3. HAZU – Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Kabinet za arhitekturu i urbanizam, Andrije Hebranga 1, Zagreb: AKD 96/33A^{1,2}
4. DAZG – Državni arhiv u Zagrebu, Opatička ulica 29, Zagreb, Zbirka građevinske dokumentacije GPZ-GO sign. 3060

DOKUMENTACIJSKI IZVORI

DOCUMENT SOURCES

1. ALBINI, A. (1955.), *Plan za provedbu*, 7.7. [AS]
2. ALBINI, A. (1957.), *Izvještaj Rektoratu Sveučilišta*, 31.1. [AS]
3. DENZLER, J. (1955.), *Rektorat Sveučilišta*, 4.4. [AS]
4. DENZLER, J. (1961.), *Prema izboru iz Vašeg kataloga naručujemo 2 komada lusteru iz kovanog željeza...*, 30.11. [AS]
5. DENZLER, J. (1962.), *Investicioni program uređenja glavne sveučilišne zgrade na Trgu maršala Tita 14 – druga etapa*, 1.7. [AS]
6. DENZLER, J. (1962.a), *Troskovnik za zidarske radnje u zgradi Sveučilišta*, u sklopu Investicionog programa uređenja glavne sveučilišne zgrade na Trgu maršala Tita 14 – druga etapa, Zagreb, 1.7. [AS]
7. DENZLER, J. (1968.), *Opis i obrazloženje obnove pročelja*, tehnički opis uz projektnu dokumentaciju „Obnova pročelja”, 30.1. [AS]
8. LANG, R. (1962.), *Rektoru Sveučilišta*, 19.1. [AS]
9. MAŽURAN, J. (1963.), *Izvještaj o stanju radova na adaptaciji I. i II. kata zgrade na Trgu maršala Tita 14*, 6.3. [AS]

10. Rektor (1958.), *Zgrada Sveučilišta na Trgu maršala Tita 14*, 18.2. [AS]
11. SERDAR, V. (1961.), *Fotogrametrijsko snimanje fasada glavne sveučilišne zgrade*, 16.3. [AS]
12. SERDAR, V. (1961.), *Uređenje zgrade na Trgu maršala Tita 14, molba za kabelski priključak*, 3.11. [AS]
13. TOMAŠIĆ, B. (1962.), *Sveučilište moli odobrenje za izvođenje radova na fasadi*, 6.9. [AS]
14. TOMAŠIĆ, B. (1963.), *Institutu građevinarstva Hrvatske*, 12.1. [AS]
15. *** (1955.), *Ugovor o izradi arhitektonskog elaborata i s tim vezanim radovima za uređenje prostorija i glavnog vestibula Rektorata Sveučilišta u Zagrebu*, 13.7. [AS]
16. *** (1957.), *Ugovor o izradi arhitektonskog elaborata i s tim vezanim radovima za uređenje prostorija Rektorata te za adaptaciju i dogradnju glavne sveučilišne zgrade*, 3.1. [AS]
17. *** (1961.), *Gradnja i osiguranje potrebnih sredstva za adaptaciju zgrade na Trgu maršala Tita 14* [AS]
18. *** (1962.), Rješenje br. 05-16469-1962, 22.8. [DAZG]
19. *** (1968.), *Zapisnik o sastanku zainteresiranih u predmetu adaptacije zgrade Sveučilišta III etapa – uređenje predprostora i obnova pročelja – na temelju poziva broj 06-249/2-1967*, 10.1. [AS]

IZVORI ILUSTRACIJA

ILLUSTRATION SOURCES

- Sl. 1., 11. AF, AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa¹⁹⁶⁸
- Sl. 2., 3. AF, AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa¹⁹⁶²
- Sl. 4., 5., 6., 7. AF, AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa¹⁹⁶³
- Sl. 8., 10. AF, AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa¹⁹⁶⁴
- Sl. 9. AF, AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa¹⁹⁶⁷
- Sl. 12., 14. AF, AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa¹⁹⁶⁹
- Sl. 13. AF, AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa¹⁹⁷²
- Sl. 15. AF, AF/JD/Obnova/1961-1/Mapa¹⁹⁷¹

SAŽETAK

SUMMARY

UNIVERSITY OF ZAGREB ADMINISTRATION BUILDING
– DESIGNS AND REALISATIONS BY ARCHITECT JURAJ DENZLER

The entrance section of the Zagreb University Administration Building with Mestrovic's sculpture History of Croats is most certainly one of unforgettable images in the city of Zagreb. The present appearance of the building as well as certain spatial elements owe much to Juraj Denzler, the architect who left the final imprint on its architecture. In the sixties and seventies he made a series of designs for the building. Today, due to the decay of some of its parts, there is a need for new and more advanced architectural solutions which would enable optimal functioning of the Vice-Chancellor's Office and the Faculty of Law. Therefore, it is necessary to evaluate its architectural significance especially since architect Juraj Denzler created designs that have been included in the anthology of Croatian architecture, namely the chapel on Medvednica Mountain and the Administration Building of the Public Utility Companies in Gundulićeva Street in Zagreb. At forty years' distance, it is possible to objectively evaluate Denzler's designs for the Administration Building of Zagreb University. Denzler's design for the restoration of the south facade and the exterior entrance staircase of the building was listed in 1967 as a reference work at the exhibition of his designs and executed buildings. V. Bedenko, Z. Kolacio, T. Premerl and S. Knežević mentioned later the same design as an important accomplishment in Denzler's oeuvre. On several occasions architect Sena Sekulić-Gvozdanović touched upon Denzler's work on the university's administration building, but describing only the design for the exterior entrance staircase for which she collaborated with him. Although this design has according to its quality been included in the group of most notable architectural accomplishments in Croatia in 1945-95, a number of Denzler's designs for architectural details, interior renovation of the building, have not been researched. Prior to Denzler, renovation works on the University's Administration Building had been conducted by architect A. Albini. In 1955, Albini made a design for the adaptation of sanitary units in the central staircase annexe, and in the following year, 1956, a design for the adaptation of the ground-floor rooms in the west wing and the vestibule. Later in 1957, Albini made preparatory

drawings in which he proposed extensions of the building, namely an annexe in the northern courtyard and the third floor. In 1958, the University asked for the northern extension which was congruent with the 1953 Regulation Plan. The same year saw the architectural design competition for the University complex and its surrounding area reaching to Ilica Street. Architectural reflection of the time regarding the university's administration building ranged from the complete destruction of the old building and construction of a new one, proposed by architect I. Vitić, to the construction of a columnar building, which was B. Rašica's proposal, and the preservation of the old building proposed by V. Turina who considered the preservation necessary since there were few such buildings left. The main objective of this paper is to establish and chronologically present Denzler's designs and realisations on the university's administration building. The paper also aims to evaluate the preserved and prominent realisations whose major distinctive features are presented in their descriptions, and whose potential contribution to the quality of the building is given in their assessment. The purpose of the paper is to demonstrate Denzler's contribution to the design of the interior and exterior appearance of the building. The results presented here derive from the research of the archival material related to the designs as well as an analysis of the existing building. More than 300 plans from the period have been preserved at the Faculty of Architecture in Zagreb, whereas numerous documents (contracts, lists of expenses, technical descriptions) from the early sixties and from 1968 have been kept at the University Archives. Two black-and-white photographs of the main entrance staircase have been found in the archives of the Croatian Academy of Sciences and Arts, in the Cabinet for Architecture and Urban Planning. Adaptation of the building became a necessity in 1961 when in May the same year the Faculty of Philosophy (the present Faculty of Humanities and Social Sciences) moved out of the premises. Works were planned to be carried out in two stages. The first stage comprised the adaptation of the first and second floors for the purposes of the Faculty of

Law, as well as a thorough repair of the roof. The second stage was planned to include renovation, adaptation and refurbishment of the entire basement-level and the ground-floor rooms with the interior designed in such a way as to respectably present the University. The same stage was also to include renovation of the interior courtyard and its facades.

Denzler's architectural work on the university building during a longer period of time brought about numerous designs. This research covered most of documents containing drawings, more precisely, over 350 plans that are part of Denzler's estate at the Faculty of Architecture, which have been analyzed and sorted into folders chronologically, from 1961 to 1977. In that period Denzler worked on a wide range of architectural tasks, from urban designs to annexes and adaptation of the interior, to a number of designs for architectural details and furniture. It is possible to follow the development of his approach to the treatment of specific assignments during a longer period of time, the renovation of the south facade and the exterior entrance staircase. Denzler is the only architect who tenaciously tried for a long time to render all the parts of the building. By doing that he left his signature imprint, the sixties and seventies layer of the building. During the sixties, Denzler designed numerous architectural details and furniture as part of interior renovation of the ground-floor, the spaces of the Vice-Chancellor's Office, the assembly hall and vestibule, as well as the basement. The decade was most certainly crowned by his design for the main entrance staircase as well as for the entire city block. In the seventies, Denzler focused on the exterior south space adjacent to the building and the fence around it. In his designs and realizations Denzler engaged in a subtle dialogue with the existing elements of the building showing respect for its tradition but also creatively and critically giving his contribution to it. It includes designs for the window openings, fence, entrance to the site and its square, rectilinear pathway and compelling renovation of the exterior stone staircase which has, due to Denzler's design, become a sort of symbol of the University.

NATAŠA JAKŠIĆ
TAMARA MARIĆ

BIOGRAFIJE

BIOGRAPHIES

Dr.sc. **NATAŠA JAKŠIĆ**, dipl.ing.arh., znanstvena je novakinja na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Diplomirala je 1998., magistrirala 2003., a doktorirala 2007. godine. Sudjeluje u nastavi Katedre za teoriju i povijest arhitekture.

TAMARA MARIĆ sveučilišni je prvostupnik – inženjer arhitekture i urbanizma. Završila je preddiplomski studij na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta 2009. godine. Trenutno pohađa diplomski studij na istom fakultetu.

NATAŠA JAKŠIĆ, PhD, Dipl.Eng.Arch, is a research assistant at the Faculty of Architecture, Zagreb University. She graduated in 1988, obtained a MArch in 2003, and PhD in 2007. She holds lectures at the Department of Theory and History of Architecture. **TAMARA MARIĆ** received her bachelor's degree in architecture and urban planning from the Faculty of Architecture, Zagreb University in 2009. She is currently enrolled in a master's programme at the same faculty.